

تبیین همبستگی متغیرهای خلاقیت با میزان خلاقیت مناطق شهری (مطالعه موردی: مناطق شهر رشت)

معصومه میرغروی^۱، رسول صمدزاده^{۲*}، محمدتقی معصومی^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

۳. استادیار گروه جغرافیا، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

* نویسنده مسئول، Email: samadzadehr@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۸ اسفند ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۰۷ مهر ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: مفهوم شهر خلاق به تازگی در کشورها به‌عنوان یک ابزار برنامه‌ریزی شهری با پتانسیل کاهش مشکلات اجتماعی و اقتصادی مربوط به شهرها معرفی شده است. شهر رشت در سال ۲۰۱۵ از طرف یونسکو به‌عنوان شهر خلاق غذا و خوراک‌شناسی انتخاب شد. اما شواهد حاکی از آن است که از آن تاریخ هیچ اقدام مؤثری در راستای توسعه شهر خلاق رشت انجام نگرفت.

هدف: این پژوهش با هدف بررسی همبستگی میان متغیرهای خلاقیت با میزان خلاقیت مناطق شهر رشت و همچنین شناسایی میزان تأثیرگذاری هر شاخص در تحقق خلاقیت شهری انجام شد.

روش‌شناسی: روش انجام این پژوهش توصیفی - تحلیلی بود که برای انجام آن، متغیرهای خلاقیت در چهار بعد شامل زیرساخت‌های خلاق (۱۳ شاخص)، فعالیت‌های خلاقانه (۱۲ شاخص)، اجتماع خلاق (۹ شاخص) و کیفیت زندگی (۱۰ شاخص) انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات نیز از ابزار پرسشنامه استفاده شد. با توجه به فرمول کوکران نیز حداکثر حجم نمونه، برابر با ۳۸۴ نفر برآورد شد. برای تعیین تعداد پرسشنامه در هر منطقه با توجه به سهم نسبی جمعیت هر منطقه اقدام شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: این پژوهش در مناطق پنج‌گانه شهر رشت به‌عنوان مرکز سیاسی اداری استان گیلان انجام شده است.

یافته‌ها و بحث: براساس نتایج تحلیل رگرسیون، در منطقه «یک» متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۵۱ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد؛ در منطقه «دو»، متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۵۹ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد؛ در منطقه «سه» متغیر فعالیت‌های خلاقانه با ضریب تعدیل شده ۰/۵۲۳ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد؛ در منطقه «چهار» متغیر کیفیت زندگی با ضریب تعدیل شده ۰/۶۱۲ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد؛ و در منطقه «پنج» متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۴۵ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد.

نتیجه‌گیری: با مشخص شدن شاخص‌های تأثیرگذار بر وضع خلاقیت شهر رشت، می‌توان آنها را در روند برنامه‌ریزی‌های صحیح شهر وارد کرد و با ایجاد خلاقیت شهری در مناطق پنج‌گانه، ضمن رفع بسیاری از مشکلات ساختاری و کالبدی و کارکردی، موجبات رفاه و آسایش بیشتر ساکنان را فراهم نمود.

کلیدواژه‌ها: خلاقیت، شهر خلاق، مناطق شهری، شهر رشت.

مقدمه

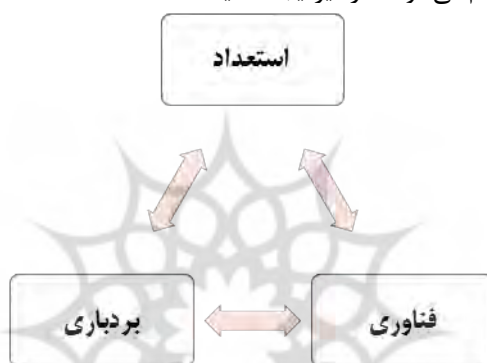
در طول قرن بیستم، جمعیت جهان به میزان چشمگیری افزایش یافت و بیشترین سرعت رشد جمعیت، معطوف به مناطق شهری بود (Sha and Tian, 2010: 601). در حال حاضر شهرها تقریباً نیمی از جمعیت جهان را دارا می‌باشند (Cohen, 2006: 63) و پیش‌بینی‌های انجام شده توسط سازمان ملل متحد نشان می‌دهد که تقریباً تمامی رشد جمعیت جهان در ۳۰ سال آینده در مناطق شهری رخ خواهد داد. تحولات جمعیتی و اقتصادی همیشه در تمامی دوران‌ها و هر مکانی بر نوع و سطح زندگی مردم تأثیر داشته است، به‌ویژه تأثیر این تغییر و تحولات در شهرها مشهودتر است. در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی، شهرها برای تسهیل تولید و عرضه خدمات اقتصادی دچار تغییر و تحول شدند که در نتیجه آن، پیشرفت‌های اقتصادی در دهه ۱۹۹۰ رخ داد. گسترش مشکلات گوناگون شهرها ضرورت توجه همه‌جانبه به راهبردها و چاره‌های سودمند برای بهینه‌سازی زندگی ساکنان شهرها روشن ساخته است (Rezvani, 2009: 15). در راستای این تحولات جدید، مفاهیم و واژه‌های جدید چون شهر خلاق وارد حوزه برنامه‌ریزی و مدیریت شهری شدند که برای توصیف و تبیین نقش و کارکردهای جدید شهرها از سوی اندیشمندان و برنامه‌ریزان شهری مورد استفاده قرار گرفت (Zarghani & Skandarian, 2015: 2). شهر خلاق مفهومی است که چارلز لندری در اواخر دهه ۱۹۸۰ میلادی آن را مطرح کرد. از آن زمان به بعد این موضوع به الگوی جدید برنامه‌ریزی شهری مبدل شده است (Farzin pak, 2010: 136). شهر خلاق مکانی برای شکوفایی خلاقیت‌های هنری، نوآوری‌های علمی و فناوری و صدای رسای فرهنگ‌های رو به رشد است. در این شهر، هر شهروند به استفاده از ظرفیت‌های علمی، هنری و فرهنگی خود اطمینان خاطر داشته و می‌داند همواره حرکتی رو به رشد دارد (David, 2013: 107).

شهر خلاق به‌عنوان یک مکان با شکوفایی قوی هنر و فرهنگ، خلاقیت و نوآوری با به کارگیری شاخص‌های توسعه پایدار است. در این میان، خلاقیت یعنی داشتن ارتباط با هویت، حقوق، باورها، درک و به طور کلی رفاه اجتماعی است. طبقه خلاق تأثیر عمده‌ای بر مطالعه عواملی دارد که رقابت را در مناطق شهری تحت تأثیر قرار می‌دهد. این طبقه بر کیفیت مکان به‌عنوان یک عامل مؤثر در جذب افراد با استعداد تأکید دارد. کلارک در این زمینه، کیفیت محیط را شرط لازم برای جذب طبقه خلاق و با استعداد در نظر می‌گیرد. جین جکوبز بر ارتباط بین جذابیت محله و جذب افراد با استعداد تأکید می‌کند (Zarabi et al, 2014: 3). در شهرهای خلاق با تأکید بر نخبگان و متخصصین برنامه‌ریزی شهری، مدیریت شهری، شهرسازان و سایر علوم مربوطه، شهرها تبدیل به مکان جذاب برای مطالعه، محل کار و حفظ نخبگان شهر می‌گردد و با بهبود کیفیت دانشگاه‌ها و مراکز علمی، کیفیت کار، کیفیت زندگی، سطح تحمل و شیوه زندگی می‌توان در این مسیر حرکت کرد. خلاقیت منبع مهمی برای تغییر، نوآوری، توسعه پایدار، پیش‌بینی و بازساخت موفق است (Sarvar et al, 2016: 324). ایده شهر خلاق به این مسئله تأکید دارد که همواره در نگاه اول امکانات بالقوه‌ای در شهرها وجود دارد که اگر مورد توجه برنامه‌ریزان و مدیران شهری قرار بگیرد، می‌تواند در شکوفایی خلاقیت محور شهرها اثرات پایداری داشته باشد (Vickery, 2011: 4).

شهر رشت در سال ۲۰۱۵ از طرف یونسکو به‌عنوان شهر خلاق غذا و خوراک‌شناسی انتخاب شد. اما شواهد حاکی از آن است که از آن تاریخ به بعد، اقدام مؤثری در راستای توسعه شهر خلاق رشت انجام نگرفت. در این رابطه می‌توان به دلایلی از قبیل نبودن شهردار به مدت طولانی، نبود ثبات مدیریتی لازم و عدم برنامه‌ریزی صحیح اشاره کرد که اجازه نداد تا از این فرصت به خوبی استفاده شود. در این میان، مناطق و محلات شهر رشت با مسائل متعددی در زمینه‌های توسعه و عمران شهری، ساخت و سازهای غیرقانونی، ساماندهی پسماند، ناکارآمدی سیستم حمل و نقل شهری و ترافیک سنگین، ناتوانی در توسعه‌ی معابر عمومی و رینگ‌های کمربندی، عدم ساماندهی دو رودخانه اصلی، منظر و سیمای نامطلوب محلات شهری، کمبود زیرساخت‌های گردشگری شهری و... مواجه است که سبب نارضایتی ساکنان شهری شده است. اما بسیاری از این مسائل شهری را می‌توان با اتخاذ رویکردهای نوین برنامه‌ریزی شهری همچون خلاقیت شهری، تا حد زیادی حل نمود. بر این اساس، پژوهش حاضر در راستای پاسخگویی به این سؤال اصلی انجام شد که در هر یک از مناطق شهر رشت، کدام شاخص‌ها تأثیرگذاری بیشتری بر خلاقیت دارند؟

واژه خلاقیت در لغت‌نامه دهخدا «خلق کردن، آفریدن و به وجود آوردن» معنا شده است. خلاقیت در ساده‌ترین سطح به معنای پدید آوردن چیزی که قبلاً وجود نداشته است. خلاقیت محصولی از ایده‌های جدید تخیلی است که شامل نوآوری

رادیکال و یا راه‌حلی برای یک مشکل و همچنین یک فرمول رادیکال از مشکلات است (4: Poorahmad et al, 2016). خلاقیت واژه‌ای کلیدی است که منجر به تفکر راهبردی نیز می‌شود. ویژگی اصلی خلاقیت این است که می‌تواند تفکر و عملکرد سنتی را از خود دور سازد. به نظر برخی روان‌شناسان، خلاقیت ترکیبی است از قدرت ابتکار، انعطاف‌پذیری و حساسیت در برابر نظریاتی که یادگیرنده را قادر می‌سازد خارج از نتایج تفکر نامعقول به نتایج متفاوت و مولد بیندیشد که حاصل آن رضایتِ شخص و احتمالاً دیگران خواهد بود (34: Bashir, 2011). خلاقیت فعالیتی است که پس از یک تصور ذهنی صورت می‌گیرد. تا زمانی که فعالیت اجرایی انجام نشده باشد، خلاقیت نامیده نمی‌شود و وقتی مسأله به طور عینی حل شد و حل آن مورد قبول قرار گرفت و نیز ویژه بودن آن کشف شد، خلاقیت نامیده می‌شود (2: Fadaee, 2015). خلاقیت عاملی چند وجهی، منبعی برای نوآوری است، اما همچنین مزیتی رقابتی است که با فرهنگ و قلمرو پیوند دارد و عاملی برای توسعه و جذب صنایع خلاق است (Lotfi et al, 2016: 6). ریچارد فلوریدا مؤلفه‌های اصلی خلاقیت شهری را در «استعداد»، «فناوری» و «بردباری» می‌داند که به وسیله آن می‌توان گفت یک شهر تا چه حد خلاق است. در این بین، خود فلوریدا برای بردباری اهمیت بیشتری قائل است. در واقع یکی از چالش‌های شهر خلاق، ساخت یک اجتماع جذاب برای مردم است. مکانی که به مانند بستری خلاق باشد و همه سطوح کار و تفریح را دارا باشد. در واقع محیطی پیش‌بینی شده که قابلیت و بردباری پذیرش تنوع را داشته باشد و همچنین تسهیلات و انتخاب شیوه زندگی متنوعی که مردم می‌خواهند را نیز ایجاد نماید (8: Ghorbani et al, 2013).

شکل ۱. مؤلفه‌های اصلی خلاقیت شهری فلوریدا (8: Ghorbani et al, 2013)

به‌منظور روشن شدن فعالیت‌هایی که شهر می‌بایست در رسیدن به جایگاه شهر خلاق انجام دهد، این فعالیت‌ها با عنوان شاخص شهر خلاق در چند دسته تقسیم‌بندی می‌شوند تا براساس آن شهر ارزیابی و جایگاه خود را نسبت به جایگاه شهر خلاق مورد سنجش قرار بدهد. برای شاخص‌های مطرح شده در خصوص شهر خلاق می‌توان به شاخص‌های فولوریدا، لندری و یونسکو و... اشاره کرد.

جدول ۱. شاخص‌های شهر خلاق از دیدگاه‌های متفاوت

شاخص	شخص / سازمان
استعداد، فناوری، تسامح و تساهل (مداراگری).	فلوریدا
سیستم آموزشی و کارآموزی، اقتصاد و صنعت، تسهیلات عمومی، ساختار اجتماعی، تنوع فضایی شهرها.	لندری
صنایع خلاق، پیوستگی جهانی، سرمایه انسانی، حمایت‌های عمومی، جذب توریسم، دوره‌م کنشی فرهنگی، قابلیت‌های طبیعی.	یونسکو
استعدادهای خلاق، کیفیت زندگی، صنایع خلاق، زیرساخت‌های خلاق، میراث فرهنگی، مشارکت شهروندان، حاکمیت خلاقانه.	ساساکی
سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی.	هنگ کنگ
صنایع خلاق، پیوستگی جهانی، صنایع کوچک، حمایت‌های عمومی، جذب توریسم، میراث فرهنگی، حاکمیت خلاقانه، جذابیت‌های اقتصادی.	CCI
منظر، هنر، توع، فضاهای عمومی، آموزش عالی.	وانولو
صنایع خلاق، میراث خلاق، فرهنگ خلاق، توریسم، سیاست‌های فرهنگی، همکاری‌های بین‌المللی.	اتحادیه اروپا

شاخص‌های شهر خلاق علاوه بر بررسی نقش شهر، به ارزیابی فرهنگ شهر، آموزش و پرورش، مهارت‌های موجود، نشاط، چارچوب‌های سیاسی و عمومی، ظرفیت مکانی و... می‌پردازد که توجه به این شاخص‌ها در حقیقت رسیدن به توانایی بالقوه شهرها و تحرک خلاقیت شهری و تحریک پتانسیل شهر خواهد بود (Rafieian & Shaebani, 2015: 23). شاخص‌های شهر خلاق را می‌توان در چهار حوزه: شناسایی و پرورش خلاقیت، فعال‌سازی و حمایت از خلاقیت، بهره‌برداری و مهار خلاقیت و تداوم حیات و ابزار خلاقیت دسته‌بندی کرد. در زیر مجموعه حوزه‌های چهارگانه شهر خلاق به همراه متغیرهای تأثیرگذار در هر حوزه و شاخص‌ها و ویژگی‌ها در قالب جدول ارائه شده است (جدول ۲).

جدول ۲. حوزه چهارگانه شاخص‌های شهر خلاق

شاخص‌ها و ویژگی‌های هر متغیر	متغیرهای تأثیرگذار	حوزه‌های شهر خلاق
<ul style="list-style-type: none"> - بالا بودن ارزش علم و آموزشی - پرورش و تکریم نخبگان - دسترسی به انواع فرصت‌های آموزشی برای همه مردم - مشارکت افراد در همه سنین در فرایند آموزش و احساس رضایت آنان - ارتباط مدارس و فضاهای آموزشی با جامعه مدنی - تعامل و ارتباط میان دانشگاه و شهر در حل مسائل شهری - ج.د. نهادها و سازمان‌های دولتی کوچک و فعال - قابلیت دسترسی آسان به سازمان‌ها و نهادهای دولتی - عملکرد شفاف و اخلاقی - ساختارهای افقی و مشارکتی و با حداقل بروکراسی - استفاده از پرسنل دولتی دارای انگیزه بالا - تعامل و ارتباط قوی پرسنل با بخش خصوصی - حمایت و تشویق مقامات و مسئولین توسط جامعه و شهروندان - احساس غرور و افتخار به حرفه‌ای بودن - رعایت و حفظ استانداردها در سطح بالا و متناسب با عملکرد حرفه‌ای - ممتاز و برتر بودن شرکت‌ها، سازمان‌ها، افراد و محصولات - وجود ویژگی‌هایی چون قابلیت اطمینان بالا، وقت‌شناسی، بازده و کارایی بالا - وجود افراد آینده‌نگر و پویا در بخش‌های مختلف - اولین مکان‌های ظهور رو بروز گرایش‌ها و تحولات جدید - الهام‌بخش بودن نحوه مدیریت و رهبری در این مکان‌ها - امکان تفویض اختیارات و توانمندسازی دیگران - وجود تأمل و تفکر راهبردی و آینده‌نگرانه در مسائل شهری - ارتباط فیزیکی و مجازی با داخل و خارج - تعامل و ارتباط فرهنگ‌های مختلف - وجود سیستم‌های حمل و نقل عمومی کارآمد - برخورداری از زیرساخت‌های ارتباطی و ارتباط فناورانه با سطح بالا - وجود خدمات هوایی و ریلی پیشرفته برای ورود و خروج افراد - رایج بودن صحبت کردن به زبان‌های هارجی در اماکن عمومی - تعامل با فضاهای خارجی در تمامی سطوح و زمینه‌ها - اعتماد به نفس شهروندان و رفتار محترمانه و صمیمی با یکدیگر - انجام گسترده فعالیت‌های فرهنگی - کیفیت، پویایی و نوآورانه بودن هنرها - حمایت و تشویق بحث و ابراز احساسات - بهره‌گیری از مهارت‌ها، دیدگاه‌ها و تکنیک‌های جمعی - غلبه رویکرد اسنان‌محور در ساخت فضا - حمایت و تشویق تعامل و فعالیت‌های انسانی - طراحی بخش‌های مختلف شهر به صورت یک ساختار منسجم و بدون مرز 	<ul style="list-style-type: none"> - اعتماد - مشارکت - قابلیت دسترسی - آموزش و پرورش استعدادها - چارچوب سیاسی و عمومی (سازمان‌ها و نهادهای دولتی) - عملکرد حرفه‌ای - مدیریت راهبردی و اثربخش - شبکه‌سازی و ارتباطات، رسانه‌ها - کارآفرینی، اکتشاف و نوآوری - تنوع، نشاط، بروز احساسات، فضاسازی برای خلاقیت، رفاه و ارتقاء سطح زندگی 	<ul style="list-style-type: none"> شناسایی و پرورش خلاقیت فعال‌سازی و حمایت از خلاقیت بهره‌برداری و مهارت خلاقیت تداوم حیات و ابزار خلاقیت

در ارتباط با سوابق و پیشینه تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش حاضر، به پژوهش‌های زیر اشاره شده است:

پژوهشی با عنوان «شهر خلاق: چالش جدید از برنامه‌ریزی استراتژیک شهری؟» توسط دفنر در سال ۲۰۱۱ منتشر شده است. هدف از ویژگی‌های یک شهر موفق، باید شرایط خوبی را برای ساکنین از نظر فرصت‌های شغلی و فعالیت‌های اوقات فراغت و ارتقاء فرهنگ فراهم آورد و همچنین چالش‌های فعلی بازار رقابتی جهانی در زمینه پایداری و حفاظت از محیط زیست را پاسخگو باشد. با این تفاسیر شهر خلاق برای به انجام رساندن این پیش‌نیازها مناسب است. در نظریه شهر خلاق، بر اهمیت بالقوه انسان در شهر خلاق تأکید می‌شود. هدف از انجام این پژوهش، بررسی روش و میزانی که شهر خلاق می‌تواند به‌عنوان یک ابزار معاصر برنامه‌ریزی استراتژیک شهری در نظر گرفته شود (Deffner & Vlachopoulou, 2011). شاو (۲۰۱۴) در مقاله‌ای تحت عنوان «برنامه فضاهای شهر ملبورن؛ بازبینی شهر خلاق (اگرچه پس از آن کامل نیست)» دریافت کرده است که کاهش دسترسی و قیمت را از فضای داخلی شهر برای تولید فرهنگی به‌عنوان مسائل مهم ملبورن در سال ۲۰۰۰ مشخص شد. برنامه فضاهای خلاق در شهر برای جبران این مسائل با ارائه فضاهای مقرون به‌صرفه برای استفاده خلاق در بخش‌های دولتی و خصوصی طراحی شده است. با استفاده از فضا، برنامه دسترسی به فضای استودیو مقرون به‌صرفه بلندمدت می‌دهد و به‌عنوان بخشی از بزرگترین برنامه هنر هر دولت محلی در استرالیا، حفظ ملبورن به‌عنوان یک مکان تولید فرهنگی و همچنین مصرف، کمک می‌کند (Shaw, 2014). کاکیوچی (۲۰۱۵) به بررسی شهرهای فرهنگی خلاق در ژاپن پرداخته است و به این نتیجه رسیده که سیاست شهر خلاق می‌تواند دارایی‌های فرهنگی را افزایش و به تغییر مدل‌های رشد قبلی به یک مدل خدمت‌رسان و پایدار کمک کند؛ که تا حد زیادی وابسته به تولید شده است. این امر به افزایش بازدیدکنندگان و مصرف منجر می‌شود و در نهایت پشتیبانی و نگهداری از توابع شهری برای شهرهای ژاپنی با کاهش جمعیت ضروری است (Kakiuchi, 2015). دورماز (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان تجزیه و تحلیل کیفیت مکان: خوشه‌های خلاق در سوهو و بیوگلو» به نقش کیفیت مکان‌های شهری در خلاقیت شهری پرداخته و در یک مطالعه تطبیقی میزان خلاقیت شهری شهر سوهو در حومه شهر لندن را با شهر بیوگلو در حومه استانبول را بر حسب شاخص‌هایی از قبیل؛ مشخصات طبیعی، موقعیت، کاربری اراضی، فرم شهری، مشخصات بصری، مشخصات فرهنگی - اجتماعی، مشخصات ادراکی و مشخصات ارگانیک شهر مورد بررسی قرار داده است (Durmaz, 2015).

پوراحمد و همکاران در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی چالش‌ها و فرصت‌های ایجاد شهر خلاق در مناطق آزاد تجاری (مطالعه موردی: منطقه آزاد تجاری ارس)» به این موضوع اشاره کردند که به کارگیری راهبردهای شهرهای خلاق یکی از راهکارهای پیش روی بسیاری از شهرهای امروزی است. شهرهایی که با مشکلاتی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی مواجه‌اند، می‌توانند با اولویت قرار دادن عناصر خلاق در عرصه‌های مختلف، چنین مسائلی را تعدیل دهند (Poorahmad et al., 2016). شمسی و همکاران در پژوهشی با عنوان «مروری بر مفهوم شهر خلاق با تأکید بر سنجش وضعیت خلاقیت شهری (نمونه موردی: مناطق ۳ گانه قزوین)» این موضوع را اذعان نمودند که شهر قزوین پتانسیل لازم جهت حرکت به سمت شهر خلاق را داراست. هرچند که این روند از سال ۱۳۹۲ دچار رکود گشته است اما با توجه به ظرفیت‌های خلاقیت شهر قزوین، پیشنهاد می‌گردد که نسبت به تقویت زمینه‌ای که اقبال جهانی بیشتر در آن وجود دارد اقدام گردد (Shamsi et al, 2018).

صابری‌فر و نیت مقدم در پژوهش خود با عنوان «بررسی میزان موفقیت در دستیابی به شهرهای خلاق و نوآور (نمونه موردی: شهر فردوس)» به این نتیجه رسیدند که وضعیت کلی شاخص‌های شهر خلاق در فردوس چندان مطلوب نیست. با این وجود، معیارهای سرمایه اجتماعی، سرمایه انسانی خلاق و تکنولوژی ارتباطی شرایط مطلوب‌تری نسبت به سایر معیارها دارا بوده‌اند. علاوه بر آن، محلات مختلف وضعیت متفاوتی داشته و در مجموع، محله فرهنگیان بیشترین امتیاز را به دست آورده است که می‌تواند به‌عنوان الگویی برای سایر محلات مورد توجه قرار گیرد (Saberifar and Neyatmoghadam, 2018) علیزاده و لطفی در «تبیین اثرگذاری عضویت در شبکه شهرهای خلاق بر توسعه شهری پایدار» دریافتند که عضویت در شبکه شهرهای خلاق یونسکو بر توسعه شهری پایدار رشت مؤثر بوده است. به میزانی که مؤلفه‌های اجتماعی و اقتصادی شهر خلاق تغییر یابند، توسعه شهری پایدار رشت نیز به همان میزان تغییر می‌کند. همچنین یافته‌ها نشان داد که مؤلفه اقتصادی شهر خلاق اهمیت بیشتری در بین مؤلفه‌های شهر خلاق در خصوص اثرگذاری بر توسعه شهری پایدار شهر رشت دارد (Alizadeh and Lotfi, 2019).

روش شناسی

روش انجام این پژوهش، توصیفی - تحلیلی است. برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. جامعه آماری تحقیق، جمعیت ساکن در هر یک از مناطق شهر رشت بود. با توجه به فرمول کوکران نیز حداقل حجم نمونه، برابر با ۳۸۴ نفر برآورد شد. برای تعیین تعداد پرسشنامه در هر منطقه با توجه به سهم نسبی جمعیت هر منطقه اقدام شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز از روش ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد. ضریب همبستگی، ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. این ضریب که همواره عددی بین ۱ و -۱ است، شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می‌دهد. واژه رگرسیون از دید علم آمار، برای رساندن مفهوم «بازگشت به یک مقدار متوسط یا میانگین» به کار می‌رود. بدین معنی که برخی پدیده‌ها به مرور زمان از نظر کمی به طرف یک مقدار متوسط میل می‌کنند. در حقیقت تحلیل رگرسیونی فن و تکنیکی آماری برای بررسی و مدل‌سازی ارتباط بین متغیرها است. برای انجام این پژوهش، متغیرهای خلاقیت در چهار بعد شامل: زیرساخت‌های خلاق (۱۳ شاخص)، فعالیت‌های خلاقانه (۱۲ شاخص)، اجتماع خلاق (۹ شاخص) و کیفیت زندگی (۱۰ شاخص) انتخاب شدند (جدول ۳).

جدول ۳. متغیرها و شاخص‌های تحقیق

فعالیت‌های خلاقانه	کیفیت زندگی	اجتماع خلاق	زیرساخت خلاق
رویدادهای فرهنگی و هنری	مشارکت اجتماعی	تعداد کارآفرینان	تکنولوژی و فناوری‌های نوین
کیفیت گردشگری	حس مسئولیت ساکنان	تنوع قومی	واحدهای تحقیق و توسعه
مراسم‌های اجتماعی و مذهبی	ایمنی و امنیت	مهاجران وارد شده برای تحصیلات	دانشگاه و مراکز آموزش عالی
تعداد کتابخانه‌ها	تعاملات اجتماعی مردم	سطح تحصیلات شهروندان	مراکز فنی و حرفه‌ای
سالن‌های سینما	رضایت‌مندی از سکونت	تعداد فرهنگیان و هنرمندان	پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری
سطح مطبوعات	زیبایی بافت محله‌ها	شاغلان با تحصیلات عالی	دسترسی به فناوری‌های اینترنتی
انجمن‌های ادبی	دسترسی به خدمات	افراد عالی رتبه	شرکت‌های دانش‌بنیان
برنامه و فعالیت‌های آموزشی	بهداشت محیط	تعداد نخبگان	خوشه‌های صنعتی
آموزشگاه موسیقی و هنر	کیفیت پوشش گیاهی و فضای سبز	تراکم جمعیت	کتابفروشی‌ها
تنوع فرصت‌های شغلی	آسایش محیطی		چاپخانه‌ها
مراسم و جشن‌های خیابانی			مراکز ورزشی متنوع
نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی			مراکز خرید متنوع
			جاذبه‌های فرهنگی و هنری

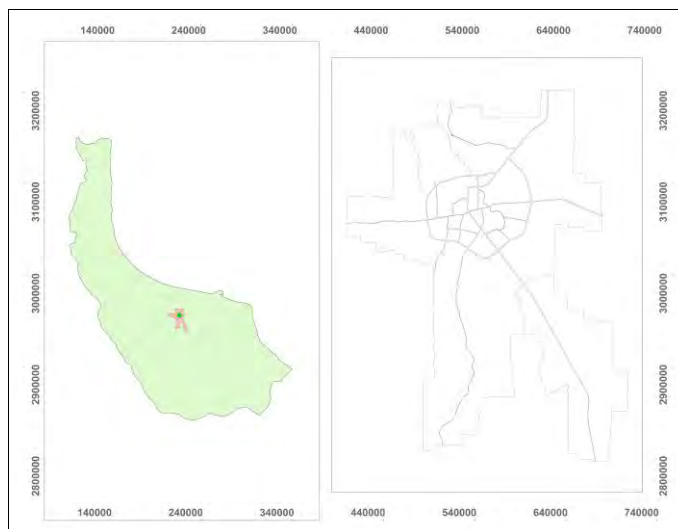
جدول ۴. اندازه نمونه در بین مناطق پنج‌گانه شهر رشت

مناطق	جمعیت (۱۳۹۵)	سهم نسبی جمعیت	تعداد پرسشنامه
منطقه ۱	۱۲۴۳۶۸	۱۹/۸۸	۷۶
منطقه ۲	۱۲۳۵۹۹	۱۹/۷۶	۷۶
منطقه ۳	۱۲۶۳۰۷	۲۰/۱۹	۷۸
منطقه ۴	۱۲۷۵۱۷	۲۰/۳۹	۷۸
منطقه ۵	۱۲۳۷۰۹	۱۹/۷۸	۷۶
جمع	۶۳۹۹۵۱	۱۰۰	۳۸۴

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهر رشت مرکز شهرستان و استان گیلان است که خود در بخش مرکزی شهرستان واقع شده است و در ۴۹ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۷ درجه و ۱۶ دقیقه عرض شمالی از نصف‌النهار گرینویچ و با مساحت حدود ۱۳۶ کیلومتر

مربع واقع شده است. این شهر از شمال به دهستان‌های حومه و بخش خمام، از شرق به بخش‌های سنگر و کوچصفهان و از غرب به شهرستان‌های شفت و صومعه‌سرا و از جنوب به شهرستان رودبار و دهستان‌های لاگان محدود می‌شود.

شکل ۲. نقشه معرفی محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها و بحث

ویژگی‌های فردی و عمومی پاسخگویان

براساس نتایج بدست آمده (جدول ۵)، از نظر توزیع جنسی از مجموع ۳۸۴ نفر پاسخگویان، ۱۹۴ نفر مرد (۵۰/۵۲ درصد) و ۱۹۰ نفر زن (۴۹/۴۸ درصد) بودند. از نظر توزیع سنی، بیشترین درصد فراوانی نسبی به گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال با ۳۴/۶۴ درصد اختصاص دارد. از نظر میزان تحصیلات، بیشترین فراوانی نسبی به گروه لیسانس (۴۰/۳۶ درصد) و کمترین فراوانی به گروه تحصیلی زیردیپلم (۱۰/۶۸ درصد) اختصاص یافت. از نظر وضعیت شغلی، بیشترین فراوانی نسبی به گروه شغلی آزاد (۴۹/۷۴ درصد) و کمترین فراوانی نسبی به گروه خانه‌دارها (۱۰/۱۶ درصد) اختصاص دارد.

جدول ۵. متغیرهای جمعیت‌شناختی پژوهش

نام شاخص	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۹۴
	زن	۱۹۰
سن	۲۰-۲۹	۳۲/۵۵
	۳۰-۳۹	۳۴/۶۴
	+۴۰	۳۲/۸۱
تحصیلات	زیر دیپلم	۱۰/۶۸
	دیپلم	۳۴/۱۱
	لیسانس	۴۰/۳۶
	فوق لیسانس و بالاتر	۱۴/۸۴
نوع شغل	خانه‌دار	۱۰/۱۶
	دانشجو	۲۳/۴۴
	آزاد	۴۹/۷۴
	کارمند	۱۶/۶۷

تحلیل همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته

در منطقه ۱ شهرداری رشت، تعداد ۷۶ پرسشنامه توزیع و تکمیل شد. براساس نتایج بدست آمده در بعد زیرساخت‌های خلاق متغیرهای جاذبه‌های فرهنگی و هنری و تکنولوژی و فناوری‌های نوین به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۱۱ و ۰/۶۴۱. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مراکز ورزشی متنوع و مراکز خرید متنوع اختصاص دارد. در بعد فعالیت‌های خلاقانه، متغیرهای رویدادهای فرهنگی و هنری و نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۲۱ و ۰/۷۱۲. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مراسم‌های اجتماعی و مذهبی و برنامه و فعالیت‌های آموزشی اختصاص دارد. در بعد اجتماع خلاق متغیرهای تعداد نخبگان و تعداد کارآفرینان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۱۹ و ۰/۷۱۴. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای تنوع قومی و تراکم جمعیت اختصاص دارد. در بعد کیفیت زندگی، متغیرهای رضایت‌مندی از سکونت و حس مسئولیت ساکنان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۶۳۶ و ۰/۶۲۱. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای دسترسی به خدمات و کیفیت پوشش گیاهی و فضای سبز اختصاص دارد.

در منطقه ۲ شهرداری رشت، تعداد ۷۶ پرسشنامه توزیع و تکمیل شد. براساس نتایج بدست آمده در بعد زیرساخت‌های خلاق متغیرهای تکنولوژی و فناوری‌های نوین و دانشگاه و مراکز آموزش عالی به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۱۱۲ و ۰/۶۶۱. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای خوشه‌های صنعتی و مراکز خرید متنوع اختصاص دارد. در بعد فعالیت‌های خلاقانه، متغیرهای نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی و کیفیت گردشگری به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۴۹ و ۰/۷۱۲. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و خلاقیت شغلی اختصاص دارد. در بعد اجتماع خلاق، متغیرهای افراد عالی رتبه و تعداد کارآفرینان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۴۱ و ۰/۱۱. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای تنوع قومی و تعداد فرهنگیان و هنرمندان اختصاص دارد. در بعد کیفیت زندگی، متغیرهای رضایت‌مندی از سکونت و حس مسئولیت ساکنان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۴۱ و ۰/۶۱۳. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای دسترسی به خدمات و کیفیت پوشش گیاهی و فضای سبز اختصاص دارد.

در منطقه ۳ شهرداری رشت، تعداد ۷۸ پرسشنامه توزیع و تکمیل شد. براساس نتایج بدست آمده در بعد زیرساخت‌های خلاق، متغیرهای واحدهای تحقیق و توسعه و تکنولوژی و فناوری‌های نوین به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۳ و ۰/۶۵۳. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مراکز فنی و حرفه‌ای و چاپخانه‌ها اختصاص دارد.

در بعد فعالیت‌های خلاقانه، متغیرهای آموزشگاه موسیقی و هنر و رویدادهای فرهنگی و هنری به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۶۳ و ۰/۷۱۴. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و کیفیت گردشگری اختصاص دارد. در بعد اجتماع خلاق، متغیرهای تعداد کارآفرینان و تعداد نخبگان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۹۶ و ۰/۷۵۳. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای تنوع قومی و تراکم جمعیت اختصاص دارد. در بعد کیفیت زندگی، متغیرهای مشارکت اجتماعی و حس مسئولیت ساکنان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۴۲ و ۰/۵۴۹. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای دسترسی به خدمات و بهداشت محیط اختصاص دارد.

در منطقه ۴ شهرداری رشت، تعداد ۷۸ پرسشنامه توزیع و تکمیل شد. براساس نتایج بدست آمده در بعد زیرساخت‌های خلاق، متغیرهای پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۳ و ۰/۷۱۸. بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مراکز ورزشی متنوع و مراکز فنی و حرفه‌ای اختصاص دارد. در بعد فعالیت‌های خلاقانه، متغیرهای نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی و مراسم و جشن‌های

خیابانی به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۱۹ و ۰/۷۰۹ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای سطح مطبوعات و تعداد کتابخانه‌ها اختصاص دارد. در بعد اجتماع خلاق، متغیرهای تراکم جمعیت و شاغلان با تحصیلات عالی به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۷۱ و ۰/۷۱۶ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مهاجران وارد شده برای تحصیلات و تعداد فرهنگیان و هنرمندان اختصاص دارد. در بعد کیفیت زندگی، متغیرهای رضایت‌مندی از سکونت و تعاملات اجتماعی مردم به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۲۶ و ۰/۷۱۱ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای دسترسی به خدمات و آسایش محیطی اختصاص دارد.

در منطقه ۵ شهرداری رشت، تعداد ۷۶ پرسشنامه توزیع و تکمیل شد. راساس نتایج بدست آمده در بعد زیرساخت‌های خلاق، متغیرهای واحدهای تحقیق و توسعه و پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۸ و ۰/۷۴۳ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای مراکز خرید متنوع و مراکز ورزشی متنوع اختصاص دارد. در بعد فعالیت‌های خلاقانه، متغیرهای رویدادهای فرهنگی و هنری و کیفیت گردشگری به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۱ و ۰/۶۸۷ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای سطح مطبوعات و تعداد کتابخانه‌ها اختصاص دارد. در بعد اجتماع خلاق، متغیرهای تعداد نخبگان و تعداد کارآفرینان به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۹ و ۰/۷۱۲ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای تنوع قومی و شاغلان با تحصیلات عالی اختصاص دارد. در بعد کیفیت زندگی، متغیرهای مشارکت اجتماعی و تعاملات اجتماعی مردم به ترتیب با ضرایب همبستگی ۰/۷۵۱ و ۰/۷۲۱ بیشترین میزان همبستگی را با متغیر شهر خلاق دارند. کمترین شدت همبستگی نیز به متغیرهای دسترسی به خدمات و بهداشت محیط اختصاص دارد.

جدول ۳. نتایج ضریب همبستگی پیرسون در زمینه همبستگی متغیرهای خلاقیت شهری با میزان خلاقیت مناطق شهر رشت

متغیر	شاخص	منطقه یک		منطقه دو		منطقه سه		منطقه چهار		منطقه پنج
		سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
زیرساخت‌های خلاق	تکنولوژی و فناوری‌های نوین	۰/۰۰۰	۰/۶۴۱	۰/۰۰۰	۰/۷۱۲	۰/۰۰۰	۰/۶۵۳	۰/۰۰۰	۰/۴۵۶	۰/۰۰۱
	واحدهای تحقیق و توسعه	۰/۰۰۰	۰/۵۴۸	۰/۰۰۰	۰/۵۷۸	۰/۰۰۰	۰/۷۵۳	۰/۰۰۰	۰/۶۵۸	۰/۰۰۰
	دانشگاه و مراکز آموزش عالی	۰/۰۰۰	۰/۵۶۱	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱	۰/۰۰۰	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰	۰/۵۶۹	۰/۰۰۰
	مراکز فنی و حرفه‌ای	۰/۰۰۰	۰/۴۴۲	۰/۰۰۰	۰/۵۳۱	۰/۰۱۰	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۲۵۶	۰/۰۰۰
	پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری	۰/۰۰۰	۰/۶۲۱	۰/۰۰۰	۰/۵۱۲	۰/۰۰۰	۰/۴۱۶	۰/۰۰۳	۰/۷۵۳	۰/۰۰۲
	دسترسی به فناوری‌های اینترنتی	۰/۰۱۰	۰/۵۳۲	۰/۰۰۰	۰/۵۲۹	۰/۰۰۰	۰/۵۰۳	۰/۰۰۰	۰/۶۱۶	۰/۰۰۰
	شرکت‌های دانش بنیان	۰/۰۰۰	۰/۵۴۷	۰/۰۰۰	۰/۶۰۹	۰/۰۰۲	۰/۶۱۴	۰/۰۰۲	۰/۷۱۸	۰/۰۰۰
	جاذبه‌های فرهنگی و هنری	۰/۰۰۰	۰/۷۱۱	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳	۰/۰۰۰	۰/۵۲۳	۰/۰۰۰
	کتابفروشی‌ها	۰/۰۰۰	۰/۵۲۶	۰/۰۰۰	۰/۴۵۸	۰/۰۰۰	۰/۴۵۸	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۰
	چاپخانه‌ها	۰/۰۰۰	۰/۳۹۸	۰/۰۰۰	۰/۳۸۷	۰/۰۰۰	۰/۳۲۸	۰/۰۱	۰/۳۲۳	۰/۰۰۱
	مراکز ورزشی متنوع	۰/۰۰۰	۰/۲۳۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸	۰/۰۰۰	۰/۳۱۹	۰/۰۰۰
	مراکز خرید متنوع	۰/۰۰۰	۰/۳۱۹	۰/۰۰۰	۰/۲۵۹	۰/۰۳۰	۰/۵۱۲	۰/۰۰۰	۰/۵۴۱	۰/۰۰۰
	خوشه‌های صنعتی	۰/۰۰۰	۰/۴۱۳	۰/۰۰۰	۰/۱۱۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲۹	۰/۰۰۰	۰/۳۳۹	۰/۰۰۰

متغیر	شاخص	منطقه یک		منطقه دو		منطقه سه		منطقه چهار		منطقه پنج	
		سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سطح معنی داری	ضریب همبستگی
فعالیت‌های خلاقانه	رویدادهای فرهنگی و هنری	۰/۰۰۰	۰/۷۲۱	۰/۰۰۰	۰/۶۹۹	۰/۰۳۰	۰/۷۱۴	۰/۰۰۰	۰/۶۵۷	۰/۰۰۱	۰/۷۵۱
	مراسم و جشن‌های خیابانی	۰/۰۰۰	۰/۵۴۳	۰/۰۰۰	۰/۶۱۱	۰/۰۰۰	۰/۵۱۶	۰/۰۰۲	۰/۷۰۹	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱
	مراسم‌های اجتماعی و مذهبی	۰/۰۲۰	۰/۳۱۱	۰/۰۱۰	۰/۴۲۱	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۸	۰/۰۰۰	۰/۴۱۳
	تعداد کتابخانه‌ها	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۰/۰۰۰	۰/۴۱۷	۰/۰۰۰	۰/۳۱۲	۰/۰۰۱	۰/۳۱۱
	سالن‌های سینما	۰/۰۰۰	۰/۴۴۵	۰/۰۳۰	۰/۴۴۳	۰/۰۱۰	۰/۴۰۵	۰/۰۰۱	۰/۴۱۲	۰/۰۰۱	۰/۵۲۶
	سطح مطبوعات	۰/۰۰۰	۰/۵۱۲	۰/۰۰۰	۰/۵۱۸	۰/۰۰۰	۰/۴۱۸	۰/۰۰۰	۰/۲۱۵	۰/۰۰۰	۰/۲۱۹
	انجمن‌های ادبی	۰/۰۰۰	۰/۴۴۱	۰/۰۰۰	۰/۳۹۹	۰/۰۰۰	۰/۳۲۸	۰/۰۰۰	۰/۳۲۱	۰/۰۰۰	۰/۳۲۷
	آموزشگاه موسیقی و هنر	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	۰/۴۱۹	۰/۰۰۰	۰/۷۶۳	۰/۰۰۰	۰/۵۸۹	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱
	برنامه و فعالیت‌های آموزشی	۰/۰۰۰	۰/۲۶۸	۰/۰۰۰	۰/۲۸۹	۰/۰۰۰	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱
	خلاقیت شغلی	۰/۰۰۰	۰/۳۶۹	۰/۰۱۰	۰/۳۱۵	۰/۰۰۰	۰/۴۵۶	۰/۰۰۰	۰/۵۱۱	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵
اجتماع خلاق	کیفیت گردشگری	۰/۰۰۰	۰/۶۱۵	۰/۰۰۰	۰/۷۲۶	۰/۰۰۰	۰/۳۲۶	۰/۰۰۰	۰/۵۶۱	۰/۰۰۰	۰/۶۸۷
	نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی	۰/۰۰۰	۰/۷۱۲	۰/۰۰۰	۰/۷۴۹	۰/۰۲۰	۰/۴۴۹	۰/۰۰۲	۰/۷۱۹	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳
	تراکم جمعیت	۰/۰۰۰	۰/۲۲۱	۰/۰۰۰	۰/۵۶۸	۰/۰۰۰	۰/۴۴۱	۰/۰۰۰	۰/۷۷۱	۰/۰۰۲	۰/۴۲۶
	تنوع قومی	۰/۰۱۰	۰/۳۶۵	۰/۰۳۰	۰/۳۶۵	۰/۰۲۰	۰/۳۹۷	۰/۰۰۰	۰/۵۲۶	۰/۰۰۰	۰/۵۱۱
	مهاجران وارد شده برای تحصیلات	۰/۰۰۰	۰/۴۲۶	۰/۰۰۰	۰/۴۱۶	۰/۰۰۰	۰/۵۴۶	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۳	۰/۶۱۲
	سطح تحصیلات شهروندان	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	۰/۰۰۱	۰/۶۲۳	۰/۰۰۰	۰/۵۱۱	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	۰/۰۰۱	۰/۵۲۳
	تعداد فرهنگیان و هنرمندان	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۴۲۵	۰/۰۰۰	۰/۴۱۷	۰/۰۰۰	۰/۴۲۹
	شاغلان با تحصیلات عالی	۰/۰۰۰	۰/۶۲۱	۰/۰۱۰	۰/۶۲۱	۰/۰۱۰	۰/۷۱۴	۰/۰۰۳	۰/۷۱۶	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱
	افراد عالی رتبه	۰/۰۰۰	۰/۵۳۶	۰/۰۰۰	۰/۷۴۱	۰/۰۰۰	۰/۶۲۳	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱	۰/۰۰۰	۰/۶۶۳
	تعداد نخبگان	۰/۰۰۰	۰/۷۱۹	۰/۰۰۰	۰/۵۶۷	۰/۰۰۲	۰/۷۵۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴۳	۰/۰۰۲	۰/۷۵۹
کیفیت زندگی	تعداد کارآفرینان	۰/۰۰۰	۰/۷۱۴	۰/۰۰۰	۰/۷۱۱	۰/۰۰۰	۰/۷۹۶	۰/۰۰۲	۰/۴۶۳	۰/۰۰۰	۰/۷۱۲
	مشارکت اجتماعی	۰/۰۰۰	۰/۵۱۲	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	۰/۰۰۰	۰/۷۴۲	۰/۰۰۱	۰/۶۵۲	۰/۰۰۰	۰/۷۵۱
	حس مسئولیت ساکنان	۰/۰۰۰	۰/۶۲۱	۰/۰۰۰	۰/۶۱۳	۰/۰۰۳	۰/۵۴۹	۰/۰۰۰	۰/۵۱۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱
	رضایت مندی از سکونت	۰/۰۲۰	۰/۶۳۶	۰/۰۰۰	۰/۷۴۱	۰/۰۰۰	۰/۵۴۱	۰/۰۰۲	۰/۷۲۶	۰/۰۰۰	۰/۴۲۶
	تعاملات اجتماعی مردم	۰/۰۰۰	۰/۴۳۱	۰/۰۰۱	۰/۳۳۹	۰/۰۰۲	۰/۲۵۳	۰/۰۰۰	۰/۷۱۱	۰/۰۰۱	۰/۷۲۱
	ایمنی و امنیت	۰/۰۰۰	۰/۵۲۹	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۹	۰/۰۰۰	۰/۴۲۳
	زیبایی بافت محله‌ها	۰/۰۰۰	۰/۳۲۲	۰/۰۰۰	۰/۳۲۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۵	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	۰/۰۰۲	۰/۵۱۷
	دسترسی به خدمات	۰/۰۳۰	۰/۲۶۹	۰/۰۲۰	۰/۲۵۸	۰/۰۰۱	۰/۱۵۶	۰/۰۰۲	۰/۱۸۹	۰/۰۰۱	۰/۱۱۲
	بهداشت محیط	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	۰/۲۱۳	۰/۰۰۰	۰/۳۹۸	۰/۰۰۰	۰/۱۲۶
	کیفیت پوشش گیاهی و فضای سبز	۰/۰۰۰	۰/۲۴۹	۰/۰۱۰	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰	۰/۲۳۱	۰/۰۰۰	۰/۴۱۱	۰/۰۰۱	۰/۴۱۹
آسایش محیطی	۰/۰۰۰	۰/۳۲۸	۰/۰۰۰	۰/۳۰۲	۰/۰۰۰	۰/۳۱۵	۰/۰۰۰	۰/۳۱۸	۰/۰۰۰	۰/۳۱۲	

تحلیل رگرسیون

پس از بررسی رابطه همبستگی میان متغیرهای مستقل و وابسته، از طریق رگرسیون خطی میزان تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای اصلی شهر خلاق در تحقق خلاقیت شهری به تفکیک مناطق شهر رشت بررسی شد. نتایج تحلیل رگرسیون در منطقه یک نشان می‌دهد که متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۵۱ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد. نتایج تحلیل رگرسیون در منطقه دو نشان می‌دهد که متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۵۹ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد. نتایج تحلیل رگرسیون در منطقه سه نشان می‌دهد که متغیر فعالیت‌های خلاقانه با ضریب تعدیل شده ۰/۵۲۳ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد. نتایج تحلیل رگرسیون در منطقه چهار نشان می‌دهد که متغیر کیفیت زندگی با ضریب تعدیل شده ۰/۶۱۲ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد. رگرسیون در منطقه پنج نشان می‌دهد که متغیر اجتماع خلاق با ضریب تعدیل شده ۰/۶۴۵ بیشترین تأثیرگذاری را بر خلاقیت شهری دارد. در مجموع می‌توان گفت کلیه عوامل تأثیر مثبت بر شکل‌گیری شهر خلاق در مناطق شهر رشت دارند.

جدول ۴. تحلیل رگرسیون خطی برای تبیین میزان تأثیرگذاری متغیرهای خلاقیت شهری بر خلاقیت شهری مناطق شهر رشت

مدل	R2 تعدیل شده	F	سطح معنی‌داری F	Beta	مقدار p
زیرساخت‌های خلاق	۰/۵۴۶	۲/۳۶	۰/۰۰۰	۰/۴۵۷	۰/۰۰۰
منطقه					
فعالیت‌های خلاقانه	۰/۳۴۷	۴/۴۵	۰/۰۲۰	۰/۱۲۴	۰/۰۳۰
یک					
اجتماع خلاق	۰/۶۵۱	۷/۵۶	۰/۰۰۰	۰/۶۴۲	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۴۵۹	۷/۶۵	۰/۰۱۰	۰/۳۲۵	۰/۰۲۰
زیرساخت‌های خلاق	۰/۵۱۱	۳/۴۱	۰/۰۰۰	۰/۳۴۱	۰/۰۰۰
منطقه دو					
فعالیت‌های خلاقانه	۰/۳۱۱	۷/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۱۱۹	۰/۰۰۰
اجتماع خلاق	۰/۶۵۹	۷/۱۵	۰/۰۱۰	۰/۵۱۴	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۴۱۵	۷/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۲۵۶	۰/۰۰۰
زیرساخت‌های خلاق	۰/۴۱۹	۳/۵۷	۰/۰۰۰	۰/۳۵۶	۰/۰۰۰
منطقه سه					
فعالیت‌های خلاقانه	۰/۵۲۳	۵/۷۴	۰/۰۱۰	۰/۴۴۹	۰/۰۰۰
اجتماع خلاق	۰/۲۵۴	۶/۱۸	۰/۰۰۳	۰/۱۰۱	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۳۲۶	۷/۴۹	۰/۰۱۰	۰/۱۲۵	۰/۰۰۰
زیرساخت‌های خلاق	۰/۳۲۹	۶/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۱۱۶	۰/۰۰۰
منطقه چهار					
فعالیت‌های خلاقانه	۰/۴۲۱	۵/۶۳	۰/۰۰۲	۰/۲۵۹	۰/۰۰۱
اجتماع خلاق	۰/۲۱۵	۶/۵۹	۰/۰۰۰	۰/۱۲۹	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۶۱۲	۴/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۶۹	۰/۰۰۲
زیرساخت‌های خلاق	۰/۳۱۲	۵/۱۶	۰/۰۰۰	۰/۱۱۰	۰/۰۰۰
منطقه پنج					
فعالیت‌های خلاقانه	۰/۴۱۱	۶/۵۵	۰/۰۰۰	۰/۱۵۶	۰/۰۰۰
اجتماع خلاق	۰/۶۴۵	۳/۱۲	۰/۰۰۱	۰/۵۴۲	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۵۴۳	۶/۴۵	۰/۰۰۰	۰/۴۶۳	۰/۰۰۰

نتیجه‌گیری

ایده شهر خلاق، محثی جدید و مورد توجه در حوزه مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و به ویژه مدیریت شهری بوده و بر بهتر شدن محیط زندگی و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان تأکید دارد. فلسفه شهر خلاق این است که همیشه در یک مکان پتانسیل‌های خلاق وجود دارد. باید شرایط به‌گونه‌ای باشد، که مردم فکر کنند برنامه‌ریزی نمایند و در استفاده از فرصت‌های به وجود آمده، ابتکار عمل داشته باشند. هم‌چنین مردم بتوانند مسائل شهری مهارنشده را اداره کنند. در جستجوی سابقه شهرهای کشورمان، اسنادی مربوط به نامه کمیسیون ملی یونسکو به برخی استانداری‌های ایران را می‌توان مشاهده کرد که در آن درخواست شده، مقدمات معرفی شهر خود به سازمان علمی، آموزشی و فرهنگی سازمان ملل (یونسکو) فراهم شود. در

این میان، شهر اصفهان در بخش صنایع دستی و هنرهای مردمی و رشت در بخش خوارک‌شناسی از ایران حضور دارند و شهر شیراز نیز در آستانه پیوستن به شبکه شهرهای خلاق در بخش ادبیات است. در این پژوهش موضوع خلاقیت در کلانشهر رشت بررسی شد. براین اساس، پیشنهادهایی به شرح زیر بیان می‌شود:

- ارتقاء سیستم مدیریت شهری و به کارگیری فناوری‌های نوین در خدمات‌رسانی؛
- آموزش به شهروندان در سطح محلات در زمینه استفاده از فناوری‌های نوین؛
- بهبود زیرساخت‌های گردشگری؛
- بهره‌گیری از روش‌های نوین در بازاریابی و تبلیغات گردشگری؛
- ارتقاء سیستم یکپارچه حمل و نقل در راستای توسعه گردشگری؛
- ارتقاء کیفیت محیط مکان‌های گردشگری؛
- افزایش ضریب نفوذ اینترنت در شهر رشت؛
- استفاده از اینترنت و افزایش سرعت خدمات‌رسانی به مردم؛
- فرهنگ‌سازی در زمینه استفاده صحیح از اینترنت؛
- آموزش زنان خانه‌دار در راستای توسعه مشاغل متنوع و خلاق خانگی؛
- اجرای برنامه‌های آموزشی متنوع و خلاق در سطح محله‌های شهر رشت؛
- آموزش روش‌های نوین و خلاق کسب و کار در محیط‌های شغلی؛
- اتخاذ سیاست‌های تشویقی برای کارهای تولیدی خلاقانه؛
- حمایت از افرادی که ایده و طرح نو در ایجاد اشتغال دارند؛
- برگزاری نمایشگاه‌های صنایع دستی و بومی در مکان‌های عمومی شهر در زمان‌های برنامه‌ریزی شده؛
- توسعه مشاغل خانگی و حمایت از زنان خانه‌دار که به این فعالیت‌ها مشغول هستند؛
- سیاست‌های تشویقی برای کارآفرینان؛
- تحلیل از کارآفرینان برتر در جهت ایجاد انگیزه برای دیگران؛
- تهیه طرح برند گردشگری شهر خلاق غذا و خوارک‌شناسی شهر رشت؛
- بهبود زیرساخت‌های گردشگری و توسعه فضاهای تفریحی و اقامتی؛
- برگزاری کلاس‌های آموزشی رایگان در سطح محله‌ها و مدارس شهری برای افزایش خلاقیت شهروندان؛
- طراحی فضاهای شهری با رویکرد ارتقاء خلاقیت شهروندان؛
- بازنگری در طرح جامع و تفصیلی شهر رشت با رویکرد خلاقیت شهری؛
- برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی با رویکرد توسعه خلاق شهر رشت؛ و
- بهره‌گیری از تجربیات سایر شهرهای خارجی که در حوزه خلاقیت غذا و خوارک‌شناسی ثبت جهانی شده‌اند.

سیاسگذاری

مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری بوده که در گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل از آن دفاع شده است.

منابع

- Alizadeh, M., Lotfi, H. (2019): Explaining the Effectiveness of the Membership of the Creative Cities Network on Sustainable Urban Development. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(3), 661-675. (in persian)
- Bashir, Y. (2011): The Place of Creativity and Intuition in Strategic Thinking, *Journal of Police Human Development*, 8 (38), pp: 29-49. (in persian)
- Farzin pak, Sh. (2010): Creative City, *Journal of Municipalities*, No. 100. (in persian)
- Fadaee, D. (2015): Organizing Mashhad's Kolsangi Neighborhood with Emphasis on Creative City Principles, *7th National Conference on Urban Planning and Management with Emphasis on Urban*

- Development Strategies*, Mashhad. (in persian)
- Javid, M., Hoseinpoor, A., & Akbari, M. (2013): Creative City, Strategic Planning, Volume 1, Publishing Tahan. (in persian)
- Lotfi, S., Shahabi, M., & Nikbakht, E. (2016): Feasibility study of creative multi-centered metropolitan network approach in Central Mazandaran metropolitan area, *Geography and Development*, 14 (43), pp: 1-18. (in persian)
- Rezvani, A. (2009): *Village-Town Interactions*, Thirteenth Edition, Payame Noor University Press. (in persian)
- Saberifar, R., Neyatmoghadam, S. (2018): The study success rate in achieving Innovative and creative cities (case study: the city of Paradise). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 13(3), 613-627. (in persian)
- Shamsi, K., karkehabadi, Z., kamyabi, S. (2018): A review study of creative city with an emphasis on urban creativity assessment (Case study: Three districts of Qazvin). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 13(2), 427-443. (in persian)
- Zarghani, H., & Skandarian, M. (2015): Mashhad city based on creative city indexes, 7th National Conference on Urban Planning and Management with emphasis on urban development strategies. (in persian)
- Cohen. B (2006), "Urbanization in developing countries: Current trends, future projections, and key challenges for sustainability", *Technology in Society* 28, pp: 63-80;
- Sha. M, Tian. G (2010), "An analysis of spatiotemporal changes of urban landscape pattern in Phoenix metropolitan region", International Society for Environmental Information Sciences 2010 Annual Conference (ISEIS), *Procedia Environmental Sciences* 2, [Available online at www.sciencedirect.com](http://www.sciencedirect.com), pp: 600-604;
- Deffner, A., & Vlachopoulou, C. (2011): *Creative city: A new challenge of strategic urban planning?* Department of Planning and Regional Development, School of Engineering, University of Thessaly, Volos, 383, 34-48.
- Durmaz, S. Bahar (2015), "Analyzing the Quality of Place: Creative Clusters in Soho and Beyoglu", *Journal of Urban Design*, 20 (1), pp 93-124. DOI: 10.1080/13574809.2014.972348.
- Ghorbani, R., Hoseinabadi, S., & Turani, A. (2013): Creative cities, a cultural approach to urban development, *Geographical studies of arid regions*, 3 (11), pp: 1-18. (in Persian)
- Kakiuchi, E. (2015): Culturally creative cities in Japan: Reality and Prospects, *city, culture and Society* 1-8.
- Mokhtari, R., Marsusi, N., AliAkbari, S., & Amini, D. (2015): Explanation of localization criteria of spatial indices of creative city space with Iranian - Islamic approach, *Iranian - Islamic Urban Studies Quarterly*, No. 22, pp: 23-39. (in Persian)
- PoorAhmad, A., Hamidi, A., Farhadi, E., & Hoeseinpoor, M. (2016): Evaluating the Challenges and Opportunities of Creating a Creative City in Business Free Zones (Case Study: Aras Business Free Zone), *Human Settlement Planning Studies*, No. 37, pp: 1-18. (in Persian)
- Rafieian, M., & Shaebani, M. (2015): Analysis of Urban Creativity Indices in the Residential System of Mazandaran Province, *Journal of Geography and Urban-Regional Preparation*, No. 16. (in Persian)
- Shaw, Kate (2014), Melbourne's Creative Spaces Program: Reclaiming the creative city (if not quite the rest of it), *City, Culture and Society*, 5, 139-147.
- Sarvar, R., Akbari, M., Amani, M., & Taleshi, M. (2016): Analysis of Urban Neighborhood Performance in terms of Creative City Indicators; Case Study: Bonab City, *Journal of Geography*, 14 (48), pp: 322-351. (in Persian)
- Zarabi, A., Musavi, M., & Bagheri, A. (2014): Investigating the level of creativity of the creative city (Comparative Comparison between Sustainable Urban Development Indicators and Creative City Creation Criteria, Case Study: Cities of Yazd Province), *Journal of Geography and Urban Space Development*, 1(1), pp: 1-17. (in Persian)